AZ ÚJ MAGYAR BIROKPOLITIKAI REFORM

Írta:
Rácz Gyula

Erős szociális szellem, a kisember életviszonyaival való komoly törődés és elszánt segíteniakarás hatja át a földművelésügyi miniszternek a kishaszonbérletek alakítását, kisbirtokok és házhelyek juttatását előmozdító törvényjavaslatát. A magyar paraszt földéhségének – mint politikai és szociális tényezőnek – széles területeken kielégítését, a magyarság gerincét alkotó parasztság birtoktalan százezreinek a magyar termőföldbe való bekapcsolását, begyökeresztetését – lehető rövid idő alatt – kívánja megvalósítani az új földreform. Tudja jól a javaslat beterjesztője, hogy hazát ad az, aki e derék parasztságnak földet ad: a szociális és a katonai honvédelem élő bástyafalát alkotja meg, amikor az eddig elzárt nagybirtokok egy részéből saját otthonba és gazdasági önállóságra juttatja az eddigi bérmunkás parasztnép százezernyi seregét. Mindezzel növelni akarja a társadalom belső kohézióját.

A törvényjavaslat a magántulajdon elve alapján áll, mégis igen mély beavatkozási jogot biztosít a tulajdonossal szemben a földreform céljára igénybevehető szántóföldrészek tekintetében. Látszólagos ellentét mutatkozik itt a magántulajdoni elv és a beavatkozás gyakorlata közt; ezt a törvényjavaslat indokolása behatóan megmagyarázza.

A múlttal szemben érdemes és komoly újítást hoz, hogy a miniszter őszintén feltárja törvényjavaslatának indokolásában az ország birtokpolitikai és szociális helyzetét. A nagybirtok megoszlási folyamata 1914-ig hazánkban nem tartott lépést a nyugati országokban lefolyt földbirtokfelaprózás folyamatával és a meg nem oldott birtokpolitikai problémák súlyos örökségként maradtak a csonkaországra. A vesztett háború után megsokasodva és kiéleződve vártak megvalósításra azok a birtokpolitikai feladatok, amelyeknek kedvezőbb körülmények között lehetséges megoldását a háború előtt elmulasztottuk. A birtokmegoszlás nem követte a kisbirtokos és munkásnép nagy szaporodását, ezért már a háború előtt súlyos gondokat okozott a falusi nép társadalmi feszültsége, amelyet részben a kivándorlás enyhített; de ez a feszültség a háború után szinte elviselhetetlenné lett, mivel a trianoni szerződés miatt a nagybirtokok szántóterületének aránya az ország összes szántóterületéhez viszonyítva – 21.4%-ról 28%-ra emelkedett; a hitbizományi kötöttségben tartott szántóterület aránya is 3.2%-ról 4.7%-ra emelkedett. Másik oldalon a kisbirtokoknak előzőleg bírt 66%-os aránya 55.5%-ra csökkent. Mindennél súlyosabb volt ezenfelül a földnélküli mezőgazdasági bérmunkásnép aránytalan megduzzadása 33.7%-ról 40.1%-ra (848.600 kereső). Eltartottjaikkal együtt arányuk az összes mezőgazdasági népesség 42.9%-ára emelkedett. Számuk 1930-ban 13825.000.

Ezek a súlyos aránytalanságok és a túlfeszített szociális ellentétek, a tulajdoni és birtoklási viszonyokba való beavatkozásokra kényszerítették a kormányokat. Ezért alkotta meg a törvényhozás az 1920: XXXVI., 1924: VII., az 1936: XXVII. törvényeket, hogy a megmerevedett nagybirtokok területének legalább kis részét megnyissa a terjeszkedni nem tudó földművesnép előtt.

A húsz év óta hozott birtokpolitikai törvények azonban nem tudtak a szükségletet kellően kielégítő módon földet és munkát adni a népnek, ezért a munkanélküliség, az elégedetlenség és a szociális feszültség csak növekedett. Látta a kormány, hogy több föld kell a terjeszkedő népességnek, több munkaalkalom kell a bérmunkásoknak és nyugalom a mezőgazdasági termelésnek. A látszólag ütköző birtok-, termelési és politikai érdekek kiegyenlítésével a régen vajúdó problémákat meg kell oldani és a mezőgazdasági termelés fejlesztéséhez nélkülözhetetlen nyugalmi helyzetet biztosítani kell.

Ezek a követelmények és viszonyok indították a földművelésügyi minisztert arra, hogy eltérjen az eddigi telepítéstől mint kizárólagos módszertől és a kis-haszonbérlet-rendszert tegye birtokpolitikájának kiszélesített alapjává.

A törvényhozó már látja a különböző messze néző célokat, tudja, hogy javaslatával nemcsak az ország gazdasági teljesítőképességét és szociális biztonságát, de a nemzet jövőjének kialakulását is kell szolgálnia. A politikus nem légüres térben alkot, nem csinál tabula rasat, számol a meglevő valósággal: a termelés és fogyasztás zavartalan folytonosságának lehető fenntartásával, a rendelkezésre álló pénzerővel és a földarabolás s birtokbavezetés egyéb sokféle előfeltételével, ezért kétféle birtoktípussal akarja célját megvalósítani. A miniszter elvileg a tulajdonbajuttatás alapján áll és tulajdonbirtokot kíván adni – végeredményben – 1,500.000 kat. holdon minden igénylőnek. Ezt azonban fokozatosan tudja csak elérni. Annak a kisebb számú törpebirtokosnak, aki a megállapítandó földárnak 25 százalékát előre meg tudja fizetni s megfelelő felszerelése is van, már az első lépésnél tulajdont ad. Ilyen azonban aránylag kevés lesz és a földmunkások azonnali kenyérhez juttatása, továbbá a most telepesek nélküli lakatlan nagy szántóföldek rendszeres betelepítése céljából utasítja a földművelésügyi

minisztériumot, hogy évente legkevesebb 100.000 kat. hold szántóföldet szerezzen meg túlnyomóan kishaszonbérletek létesítésére; a haszonbérlet tartamát időhöz nem köti. Az 5. §-ban megadja a módot arra is, hogy néhány év múlva a kishaszonbérlet területét tulajdonbirtokul is megszerezhessék a juttatottak. Szerinte a kishaszonbérlet előkészíti a tulajdonbalépést, mert a kisbérleti föld beállítása a termelésbe sok munkát, felszerelést, előkészítést, befektetést kíván a kisbérlőktől is; jobb, ha előbb a kisbérleten dolgoznak s ott anyagilag megerősödnek és így a vételár kamatainak, tőketörlesztésének, adójának s egyéb pénzbeli terheinek gondjaitól mentesítve alapítják meg tanyájukat s csak azután vásárolják meg tulajdonul a termelésbe beállított kisgazdaságukat.

Nagy érdeme a javaslatnak – és ez nagy haladást jelent előző hasonló törvényeinkkel szemben, hogy elvileg mind a magán és a vállalati, kereskedelmi, pénzkölcsönzési vállalati, mind a jogi személyek: alap, alapítvány, egyházi testület, hitbizományi s hasonló tulajdonokat, kötelezheti és bevonhatja kishaszonbérletek létesítésére. Különösen a hitbizományi és holtkézi és egyéb vállalati nagybirtokok eddig érinthetetlen nagy szántóföld területei akadályozták meg az egészséges kisbirtokok kialakulását és a széles néprétegek közérdekből földhöz juttatását, valamint gazdasági önállósítását. A kishaszonbérletek céljára átengedési eljárás alá vont földbirtokok körét és sorrendjét úgy állapítja meg, hogy a birtokpolitikával velejáró terhek elsősorban és fokozottabban a nagyobb kiterjedésű ingatlanok tulajdonosaira háruljanak és a kisebb birtokosok kimehessenek. A nagyobb földbirtokosok között is elsősorban azokra a rétegekre kívánja hárítani a földátengedésnek terhét, amelyeknek a földdel és annak népével való személyi kapcsolata lazább, mint azoké, akik csupán a földből és csupán a földnek élnek; ennélfogva a nyilvános számadásra kötelezett kereskedelmi, ipari vállalat, pénzkölcsön nyújtásával iparszerűen foglalkozó cégbejegyzésre kötelezett vállalat, a külföldön élő magyar és külföldi állampolgárok, valamint egy év óta megműveletlenül hagyott birtokok szántóföldjeit 300 holdon felül 30%-tól 90%-ig vonja, átengedési eljárás alá. Ugyanazon birtokosnak az ország területén összes birtokai 1500 kat. holdon túl cgybeszámoltatnak az átengedésre kijelölhető hányad megállapítása végett.

Az előző csoportokba nem tartozó magánszemélyek, továbbá korlátolt forgalmú birtokok, a természetes és a jogi személyek, az egyházi testület, egylet, alapítványi vagyonhoz tartozó birtokok szántóföldjeit 500 holdon felül 20 százaléktól 80 százalékig (500-1500 = 20%, 1500-4000 = 40%, 4000-10.000 = 60%, 10.000-en túl 80%) kívánja általában átengedési eljárás alá vonni. Az igénybevételnél a házi kezelésben, továbbá 1864. évi július 28 óta ugyanazon család tulajdonában tartott birtokoknál 500 holdat mentesít az átengedés alól. Több kedvezményt tesz az intenzív művelés alatt álló egyházi, hitbizományi és szabad nagybirtokosokra.

Ha a tulajdonosnak több élő törvényes gyermeke van, az első és a második élő törvényes gyermeke után egyenként még kétszázötven, a harmadik és a negyedik után egyenkint még háromszáz, az ötödik és a további után egyenkint még négyszáz kat. holdat érintetlenül kell hagyni. Sőt a felsőház módosító javaslata után, áthidaló megoldásként beiktatja a képviselőház azt a további kedvezményt is, hogyha a tulajdonos ősi birtokos család ivadéka, az első gyermek után járó kedvezményül 250 kataszteri hold többlet meghagyását akkor is kérheti, ha csak egy élő törvényes gyermeke van; a kérelmet a földművelésügyi miniszterhez kell beadni. A kérelem ügyében ennek a kérdésnek elbírálására kinevezett szakbizottság dönt az összes körülmények méltányos figyelembevételével. Az a gondolat vezeti e tágkörű kedvezmények megállapításánál a törvényhozót, hogy a belterjesen kezelt és a sok munkaalkalmat nyújtó nagy gazdaságok munkásait ne kelljen tömegesen és sürgősen elbocsájtani.

A korlátolt forgalmú birtokoknak adott kedvezmény eléggé jelentős és a végrehajtás során az átengedésre kötelezés alól bizonyára nagykiterjedésű szántóföldek mentesítését teszi majd lehetővé, ami azért nagy kár, mert a szántóföldek javarésze marad elvonva a kisemberek tanyaalapítása alól éppen a Dunántúlnak veszélyeztetett megyéiben. E veszélyes időkben rá kell mutatnunk, hogy a korlátolt forgalmú földbirtokok összes területéből még mindig 1,288.077 kat. hold a szántóföld, holott ugyanakkor az öt holdon alóli földbirtokok összes szántóföld területe 1,493.684 kat. hold, amely 821.627 törpeföldbirtok között oszlik meg. Erdély hét millió hold elveszett magyar birtokának, amelyet háború előtt a csongrádi és békésmegyei kubikosoknak nem parcelláztak, intő példáját nem lehet elég gyakran az érdekeltek figyelmébe ajánlani. Európa térképe újjárajzolásának és néptelephelyeinek faji, vérségi érdekek szerint való átcsoportosításának viharos korát éljük. Az 1902-ben már előrelátott veszély többé nem elmélet, de nemzeteket megrázó élő dinamikus erő. Az előző nemzedék nem tanult meg évtizedekben előre gondolkodni, sem előre látni és különösen nem tudta elhinni előrelátott nagy változások törvényszerű bekövetkezését, ezért fontos, hogy a mai nemzedék felismerje azt a nemzeti követelést, hogy az összes szántóföldeket korlátolt forgalmú kötöttségből szabaddá kell tenni és a kötött birtokok területét kizárólag az erdővidékekre

kell korlátozni. Az erdőtelepítés és fakitermelés üzemterve egy-két nemzedék életén át oldható meg legcélszerűbben és leggazdaságosabban, az erdőterületeken így helyén van a kötött nagybirtok és a szükséges munkaalkalmakat biztosítani is tudja az ottani vagy odatelepített munkásoknak és falvaknak.

A törvényjavaslat átengedésre kötelezi a folyamatban levő nagybérletek területének harmadrészét kisbérletek céljaira abban az esetben, ha a haszonbérleti szerződés leteltéig három évnél hosszabb idő volna hátra. Az ilyen haszonbérletek jogviszonyait szabályozza a tulajdonos, a haszonbérlő, az állam által kijelölt hitelintézet, továbbá a kishaszonbérlők érdekeire való tekintettel. Erre nagy szükség is van, mert ezzel hozzáférhetővé teszi a hosszú időre lekötött nagybérletek jelentős területét is földreform céljaira. És ez azért nagyjelentőségű, mivel az egészben vagy részben bérbeadott földbirtokok területe 2,798477 kat. hold, melynek harmadrésze szántóföld.

A kishaszonbérletek határideje, összes egyéb feltételei a helyi viszonyok, a föld minősége, fekvése, értékesítési lehetőségei, közlekedési viszonyai teljes mérlegelésével lesz később megállapítható. Azonban nagy hangsúllyal kell rámutatni arra az elvi álláspontra, hogy az összes kisbérried feltételeket a végrehajtás során, még a birtokbabevezetés előtt szükséges megállapítani és az érdekeltekkel közölni, mivel a múlt reformok tapasztalatai szerint az utólagos megállapításból a kisbérlőkre is, a földtulajdonosra is olyan anyagi hátrányok, a föld termőerejének kiuzsorázása, melioratiók elhanyagolása, jogi komplikációk, perek keletkeztek, melyek megingatták a kisemberek anyagi helyzetét és értéktelenné tették magát a kisbérletjuttatást is. Ugyanez éli a juttatott kisbirtokok tulajdonjogi viszonyaira ás a föld árára is.

Továbbá az 5. §. (2) bekezdésében biztosított azt a jogot, hogy a kisbérlő bármikor kérheti az általa bérletben művelt területnek tulajdonba juttatását, feltétlenül szükséges kiegészíteni azzal a rendelkezéssel is, hogy *az állam tartozik ezt a kérését teljesíteni* mindenkinek, aki a törvényben előírott feltételeket megtartotta. A kisbérlők lelki és anyagi biztonságát s következőleg a földnek okszerű kezelését, termőerejének rendszeres pótlását szolgálná ez a rendelkezés. Érdeke a tulajdonosnak s a bérlőnek egyaránt.

A kishaszonbérlet és kisbirtok juttatását intéző szervek a törvényjavaslatban: a földművelésügyi miniszter, a vármegyei közigazgatási bizottság gazdasági albizottsága, a járási (városi) mezőgazdasági bizottság, községi elöljáróság, gazdasági felügyelőség; ezek bármelyike kérelmére megindulhat valamely birtok ellen az átengedésre kötelező eljárás.

E fakultatív jogot ki kell egészíteni azzal, hogy az illetékesek az eljárást *tartoznak is* megindítani az érdekeltek kérelmére. Ennek kimondása is szükséges, mivel – tapasztalat bizonyítja – a szervezetlen és vezető nélküli földmívesnép joga nem tud mindig érvényesülni az alsófokú közigazgatási hatóságnál.

A mezőgazdasági ingatlanok elidegenítését, átruházását, újak szerzését a miniszter jóváhagyásától teszi függővé – jövőben – a javaslat és fenntartja az állam elővásárlási jogát földbirtokpolitikai célokra minden mezőgazdasági ingatlannal szemben. Állambiztonsági szempontok szintén itt érvényesülnek.

Igen értékes része a törvényjavaslatnak a földművesnép házhelyszerzését előmozdító fejezete, amelyet majd külön ismertetünk.

A törvényjavaslat az egész vonalon megvalósítani akarja azt a gondolatot, hogy az ingatlanok átvételére, birtokbaadására, a kishaszonbérlők és a földtulajdonos között levő anyagi, jogi ügyek lebonyolítására, továbbá a kishaszonbérlőktől a haszonbér és a kisbirtokosoktól a törlesztés-kamat beszedésére, a gazdálkodás felügyeletére: új hitelintézeti szervet jelöl ki. Ez a közbeeső harmadik személy az, amely a birtokosnak az átengedett földért járó bért, kamatot, törlesztést kifizeti és garantálja, és amellyel a kishaszonbérlő is közvetlen jogviszonyba lép. Kötelezni kívánja a javaslat a földhöz jutókat mennél több földbérlőszövetkezet alakítására is az OKH kebelében. Ez az intenció mindenesetre helyeselhető. Viszont itt ügyelni kell arra, hogy a kisemberek érdekei az eddiginél hathatósabb módon és intézményes védelemben részesüljenek a központtal szemben is.

A földreform végrehajtó központi szerve az 1936: XXVII. törvény rendelkezései alapján felállított Országos Telepítési Tanács és Országos Telepítési Igazgatóság a földművelésügyi miniszter hatásköre alatt. Ez a szerv az állami költségvetésből rendes évi dotációban részesül, így a telepítési alap 1940-re 34 millió pengő juttatást kap, hogy a fenti szerv útján 218.000 kat. holdnak kishaszonbérletbe juttatásáról, 11.000 házhely szerzéséről, 6 telepes község létesítéséről gondoskodjék, 19.800 kat. holdat tulajdonba adjon.

Azok a birtokszerzők, akik a törvényjavaslat alapján (29. §.) tulajdont szereznek, vételári előlegként az ingatlan vételárának legalább 25 százalékát és haszonbérlet esetében egy évi haszonbért kötelesek előre fizetni. A birtokszerzők, házhelyvevők, kishaszonbérlők által fizetendő ellenértéket, haszonbért búzában vagy rozsban kell megállapítani. A fizetést pengőben kell teljesíteni.

Az 1936: XXVII. törvény alapján tulajdonba adott földet, a telepítési alapból, az egész becsérték megfizetésével kártalanítja. A kártalanítási összeg

felét (50%), az ingatlan birtokbavétele előtt pengőben kell kifizetni; a másik felét pedig 30 év alatt, évi 4%-os utólagos kamatozás alapulvételével törlesztendő kötvényekkel kell kiegyenlíteni. A kártalanítási 50%-ot és a kötvényeket is búzában, vagy rozsban – aszerint, hogy az átengedett terület főterménye búza vagy rozs – kell megállapítani és pengőben fizetni, a Budapesti Közlönyben havonta hivatalosan közzétett búza és rozs ára szerint.

A haszonbért is búzában vagy rozsban kell mindenkor megállapítani és szintén pengőben kell fizetni.

A telepítési alap hitelműveletek útján is végezhet haszonbérlet-, házhely-, kisbirtokjuttatást és telepítést.

A kötvényeket a kincstár szavatossága mellett az ingatlanok átvételére kijelölt hitelintézet bocsátja ki, a földművelésügyi és pénzügyminiszter által megállapított részletes jogszabályok alapján. Ez az új kötvénytípus óvadékképes; alkalmas lesz állami, törvényhatósági, községi, árvaszéki pénzek, óvadékok, letétek, üzleti biztosítékok, bánatpénzek stb. gyümölcsöző elhelyezésére; adófizetésre, a birtokszerzőket (házhelyeket) terhelő ellenérték fizetésére készpénz helyett.

Intézkedik a törvényjavaslat arról is, hogy annak a tulajdonosnak, aki átengedett ingatlana ellenértékét gyár-, bánya-, ipar-, vagy fürdővállalatba, közérdekű építkezésbe (vagy megmaradó birtoka mezőgazdasági részének belterjesebbé tételére) fekteti be, a kártalanítási összeget a törvény rendelkezéseitől eltérően és kedvezőbben is megállapíthassa, hogy új vállalatok és új munkaalkalmak teremtését ezzel előmozdíthassa.

Mindezek a megoldások alkalmasak arra, hogy a kisajátított nagybirtokosok érdekeit teljes mértékben megóvják. Viszont *nincs intézményes gondoskodás* arra, hogy a földből felszabadított és mobillá tett tőkék az ország egyetemes érdekében, a nemzetgazdaság továbbépítésére kötelező befektetést nyerjenek, hogy el ne porlódjanak, meg ne semmisüljenek, hanem részint a visszamaradó birtoküzemek intenzitását növelő, részint hazai nyersanyagokkal dolgozó mezőgazdasági ipartelepek létesítése által ismét országépítő fundamentummá váljanak. Nem szabad megengedni, hogy ismétlődjék az 1848 utáni helyzet, a középbirtokos, nagybirtokos réteg egyrészének teljes anyagi tönkremenetele és tőkéjének megsemmisülése a földtehermentési kötvények elkótyavetyélése és urizáló fölélése által. A kis és szegény magyarság nem veszítheti el a szellemi, erkölcsi, anyagi erejében oly értékes földbirtokos rétegének kis részét sem. Felhívjuk az illetékesek figyelmét arra, hogy nagy nemzetgazdasági érdek egy olyan félhivatalos jellegű *központi szerv egyidejű létesítése*[3] mely hivatásszerűen foglalkoznék a mezőgazdasági iparra átállítás problémáival, a felállítandó üzemekre tanácsokat, terveket és az üzemek helyes vezetésére irányítást adjon; az irreális vállalkozástól, kétes kísérletezéstől óvja az ipari gyakorlattal nem bíró volt birtokosokat. Nem gondolunk itt fölösleges gyámkodás létesítésére, de tekintetbe vesszük azt, hogy az állam csak úgy tudja teljesíteni a feladatát, hogy a visszamaradó ellátatlan mezőgazdasági népfeleslegről gondoskodik, ha a földbirtokból felszabaduló ez a lényeges tőke racionális és lukratív elhelyezést nyer.

Szükséges volna imperatív rendelkezést a törvénynek záros határidőn belül való végrehajtására beiktatni. Több okból szükséges ez.

A javaslat előírja (29. §), hogy a tulajdonbirtok- és házhelyszerzők a vételár 25 százalékát, haszonbér esetében egy évi haszonbért kötelesek előre megfizetni. Ez a kívánság így igen sok érdemes és főként többgyermekes családnak lehetetlenné teszi a földhöz jutást. Minden eredményes földreform külföldön, csakis a második vagy harmadik évtől kíván ilyen fizetéseket, mert az első évben a berendezkedés, vetőmag, művelés, aratás és családfenntartás teljesen kimeríti az új telepes erejét. A javaslat ilyen értelmű módosítása kívánatos.

A témakör bővebb fejtegetése nélkül utalni kell arra, hogy bizonyos ellentéteket teremt a javaslat azzal, hogy a régebbi törvényes rendelkezésekkel és joggyakorlattal szemben, minden fellebbezést – a járásbíróság és törvényszéki első fórum helyett – mindjárt a királyi ítélőtábla elé utal. Ez a jogegységet nem szolgálja és a 4–5 királyi ítélőtáblát igen nagy munkával terheli meg.

A törvényjavaslat általában inkább elveket állapít meg; a miniszter szerint is túlnyomórészben kerettörvény jellegével bír, amely egész hatását a helyes és jó végrehajtásra építi fel. A magyar földet azok kezébe akarja juttatni, akik hivatásszerűen foglalkoznak annak művelésével. A magyar nemzet és faj örökéletét munkálja az új reformnak a kisemberek érdekében való komoly, lelkiismeretes végrehajtása. Elnézés, részrehajlás nélkül, tisztán a köznép nagy érdekeinek jogaihoz juttatása. A minisztérium meglévő osztálya nem elégséges a nagy és sürgős feladatok teljesítésére, azt szakemberekkel kell kibővíteni, annál inkább, mert a mezőgazdasági termelőszervezet is fejletlen és primitív állapotban van. A külföldi országokban már kiépített intézmények, szervek, vállalatok, nálunk még gondolatban, még tervben sem élnek. A hiányokról külön tanulmány írható. A magárahagyott falu és a magárahagyott termelés megszervezése immár el nem odázható.

Irányított termelésre és irányító központra van szükség. A kisgazdaságokra való átállítás megkívánja egyidejűleg a termelés irányításának terv-

szerű megszervezését. Az egyéni ösztön vagy gondolat, szokás után igazodó paraszti termelés helyébe *országot átfogó termelő terv és szervezet kell, nagy központ,* mely minden faluban, tanyaközpontban helyi fiókkal, irodával irányítsa, tanáccsal és felügyelettel szolgálja a termelést, értékesítést. Szükséges továbbá a termelő, értékesítő szövetkezeti hálózat –hűtő- s tárházakkal, bevásárló, szétosztó, finanszírozó, szállító külön-külön szerveivel – kiépítése. Nagyvonalú, messzenéző fej és terv irányítsa mindezt, amely tekintettel van a termelők érdekeire, terhére, hasznára; a termelés növelésére és technikai fejlesztésére; a külföldi piacaink változó szükségletére, valamint külföldi versenytársaink összes viszonyaira. Az elmúlt nyár gyümölcsértékesítési nagy válsága mutatta meg, hogy a régi helyett teljesen új módszerekre s új szervek tömegére szükség van. Ezekkel felvértezve, ez a derék nép teljes sikerrel fogja megállani helyét a gazdasági versenyben is és további szilárd alapja marad egy egészségesebb, jobban boldoguló, harmonikusabb társadalmú agrárországnak.